

**Møde i bestyrelsen for Naturnationalpark Bidstrupskovene, 3. marts 2025 kl.
17.00-20.00, Osted Fri- og Efterskole.**

Deltagere:

Fra Naturstyrelsen (NST) deltog skovrider Jens Peter Simonsen (JPS), skovfoged Hans Christian Jessen (HCJ) og projektleder Jonas Morsing Thomasen (JMT) (referent).

Organisation / forening / interesse	Bestyrelsesmedlem	Deltog
	Jan Eriksen (formand)	X
Lejre Kommune	Susanne Borup	-
Danmarks Naturfredningsforening	Erik Olsen	X
Dansk Ornitologisk Forening	Søren Peter Pinnerup	X
Friluftsrådet	Lisbeth Maria Hansen	-
Spejderne	Kasper Eliassen	-
Danmarks Jægerforbund	Pierre Villum Schou	-
Dansk Orienteringsforbund	Anette Lindegaard Christensen	-
Dansk Ride Forbund	Elisabeth Sthur	-
Dansk Islandshesteforening	Ane Kirstine Ilsøe	-
Danmarks Idrætsforbund	Inga Skjærris	-
Danske Gymnastik og Idrætsforeninger	Sidsel Frederike Blok Rasmussen	-
Avnstrup Overdrev Beboerlaug	Fredrik Kinnunen	-
BUPL	Pia Ungstrup Petersen	-
Danmarks Vilde Natur, Midtsjælland	Laila Borgvold Larsen	X
Dansk Botanisk Forening (Østkredsen)	Søren Grøntved Christiansen	X
Dansk Polarhunde Klub	Henrik Søeborg	-
Dansk Retrieverklub, Midtsjælland	Tanja Blindbæk Olsen	X
Hvalsø Bylav	Ole Theil Knudsen	X
Lepidopterologisk Forening	Per Stadel Nielsen	X
Repræsentant for mountainbikere, Mud 'n' Race	André Andersen	X
Midtsjællands Efterskole	Christian Munksgaard	-
Nationalpark Skjoldungernes Land	Anders Bülow	X
Ny Tolstrup borgergruppe	Randi Lauridsen	X
Osted Bylaug og Osted Fri- og Efterskole	Per Krøis Kjærsgaard	X
Repræsentant for motionsløbere	Anne Marie Vejstrup	X
Skov Hastrup Bylaug	Ida Marie Lomholdt Mortensen	-

Referat:

1. Velkommen, v. Jan Eriksen

a) Status

- Jan bemærkede et **stort frafald**, og erklærede at bestyrelsen dermed ikke var formelt beslutningsdygtig på dette møde.
- Jan opsummerede at bestyrelsen på seneste møde traf beslutning om at bakke op om den foreslåede **afgrænsning** og at det bliver et to-trådet strømførende hegn, men med en mulighed for Naturstyrelsen for eventuelt at foretage en omrokering af op til 14 ha. Jan gav derfor JPS ordet, for at give en afklaring på den sag. JPS gengav, at debatten efter orienteringsløbernes oplæg havde givet det indtryk, at der generelt var tilfredshed med den foreliggende afgrænsning frem for at lave ændringer. Da nærmere overvejelser efterfølgende afklarede følgende forhold, har NST valgt ikke at lave en sådan omrokering. JPS orienterede om, at Anette tidligere samme dag havde ringet og beklaget ikke at være blevet direkte orienteret om den beslutning.
 - Naturmæssigt ville det være neutralt, tenderende til en lille forringelse.
 - Friluftsmæssigt ville det være nogenlunde neutralt, bortset fra en fordel for orienteringsløberne.
 - En omrokering ville introducere en procesmæssig usikkerhed hvis hegnet skulle gå på tværs af Skovvej, da det vejforløb skal kunne bruges af forsyningsselskaber til husene ved Ravnsholte. Hvis hegnet alternativt skulle forløbe parallelt på hver side af vejen, ville det nye areal syd for vejen potentielt blive en blindgyde/lomme, hvor dyr vil kunne føle sig indespærret.
- Jan orienterede om, at der er indkaldt til et **møde til maj for formænd** og sekretariater. Et punkt, som Jan vil fremføre, er i hvilken grad bestyrelserne får mulighed for at se forvaltningsplanerne inden høringen. Der var efterfølgende forslag om, at bestyrelsen på næste møde kan træffe beslutning om at støtte Jan i den sag. JPS gengav at NST MSJ ikke kommer til at skrive ting i forvaltningsplanen for NNP Bidstrupskovene, som ikke forinden er blevet forelagt bestyrelsen.

b) Status fra NST

- JPS gav, på opfordring fra Jan, en status fra NST.
 - NST fortsætter nu **arbejdet med planlægning** ud fra den foreslåede afgrænsning og hegnsvalg, og arbejder videre med muligheden for samgræsning af kvæg og heste. NST er klar over at det har nogle konsekvenser, som blev oplistet på det seneste møde, og som altså kan vedlægges forvaltningsplanen. På spørgsmål, blev slået fast, at der i bestyrelsen endnu ikke er taget stilling til valg om reproducerende dyr eller ej.
 - Der foregår pt en proces med at forkorte navnene for nogle naturnationalparker som vurderes at have lange og besværlige navne. Det kan altså ske, at Naturnationalpark Bidstrupskovene ændres til Naturnationalpark Bidstrup. Orienteringen gav ikke anledning til indsigelser fra bestyrelsen.

c) Andet

Der blev spurgt til hvem der sidder i de to **nationale følgegrupper**, henholdsvis Den Videnskabelige Arbejdsgruppe og den Nationale arbejdsgruppe for Interessenter. Mere information kan findes på følgende link: <https://naturstyrelsen.dk/vildere-natur/naturnationalparker/proces-og-organisering-af-arbejdet>

2. Temaer og tidsplan, v. NST

- a) Orientering om Naturstyrelsens forestående arbejde, v. JPS.
- NST skal lave en **projektbeskrivelse og forvaltningsplan** hen over det kommende ca. halve år. En disposition for indholdsfortegnelsen blev præsenteret, med fokus på de forskellige temaer som indgår.
 - JPS orienterede på spørgsmål, at processen foregår i forskellige tempi for de enkelte NNP'er. To er godkendt, hvoraf Fussingø er under etablering og Gribskov afventer en afgørelse ift. landzonetilladelse. Tre er sendt i høring (Almindingen, Tranum og Stråsø). De resterende ti arbejder på samme måde som Bidstrupskovene på projektbeskrivelse og forvaltningsplan, men at nogle er noget længere i processen end Bidstrup.
- b) Oplæg til forventede temaer på kommende bestyrelsesmøder, v. Jan
- Jan foreslog at de enkelte **emner gennemgås tematisk** på bestyrelsesmøderne. Som formand vil han anlægge den arbejdsmetode, at når NST har præsenteret et tematisk emne, indhentes de forskellige holdninger og hensyn blandt bestyrelsen, som dermed kan sammenstilles til bestyrelsens stillingtagen. På spørgsmål blev gentaget, at bestyrelsesformanden har mandat til at skrive til ministeren. Det blev drøftet, at med den fremgangsmetode kan de enkelte opsummeringer af bestyrelsens stillingtagen til hvert tema, vedlægges til Naturstyrelsens forslag til projektbeskrivelse og forvaltningsplan som en samlet indstilling fra bestyrelsen.

3. Jagt og regulering i Naturnationalparken, v. Pierre

Punktet blev udskudt til næste møde d. 2/4-25, pga. afbud fra Pierre.

4. Placering af låger, v. NST

- a) Orientering om standardudtryk for låger m.m. i NNP
- JMT orienterede, at der kommer et **standardudtryk** for låger i naturnationalparker med lavt hegn, som det allerede er tilfældet for de NNP'er som har højt hegn, og ligesom det er en standard med de rødmaledede pæle på alle Naturstyrelsens arealer.
- b) Indledende principiel drøftelse.
- Der var generelt fokus på, at angst er en subjektiv følelse, og at hvis dette kan imødekommes ved at indtænke tryghedsskabende installationer som mange låger, så er dette et ønske. Mange udtrykte netop et **ønske om mange låger**, og et ønske om at de vælges med æstetik for øje. Det modsatte ønske, at der ikke nødvendigvis kommer så mange låger som muligt, blev dog også fremført netop af hensyn til den visuelle oplevelse. Flere har understreget et behov for at passager er mulige for både ældre, barnevogne, grupper etc., hvor klaplåger og trekanter er bedre end stenter. Det blev bemærket, at der bliver behov adgang til køretøjer via færister eller låger ved nogle veje, f.eks. af hensyn til udrykningskøretøjer. Nogle har, i forbindelse med at melde afbud, tilsendt holdninger til typer og antal, som opført i bilag 1.
- c) NST indsamlede kort med forslag til adgangsveje, fra de, som havde udfyldt sådanne. Desuden er blevet tilsendt kort per mail.

5. Gennemgang af naturtiltag, v. NST

NST gennemgik de forventede typer af naturtiltag tematisk, og orienterede om erfaringer fra tidligere arbejde lokalt, og hvad der i store linjer planlægges. Fokus var primært på tiltag i den kommende nationalpark, men der et vist tematisk overlap til urørt skov.

Følgende tiltag til naturgenopretning og biodiversitetsfremmende tiltag fra forvaltningsplanen blev gennemgået. Under hvert tiltag er noteret kommentarer fra bestyrelsen.

Rydning og strukturfældning. Især fokus på afdrift af bevoksninger af ikke-hjemmehørende nåletræ. Ofte sker såning af lokale ege og plantning af hjemmehørende arter af buske. Potentiale for at skabe rydninger og dermed variation på landskabsniveau.

- Undgå rigiditet i forhold til at definere hjemmehørende og ikke-hjemmehørende arter.
- Behold gerne rødgran.
- Bekymring for hvorvidt de store planteædere vil kunne vedligeholde rydninger som lysninger.

Veteranisering og dødt ved. Udbredt tiltag i skovene allerede i dag. Fokus på variation. Tiltag i koncentriske cirkler hvor en lysbrønd etableres, og træer i kanten svækkes og påføres skader.

- Kommentar om at der allerede er kommet meget dødt ved nogle steder.

Styrkelse af skovbryn og overgange. En vigtig biotop, som ikke passer i de traditionelle kasser af naturtyper. Ses f.eks. på Særløse Overdrev, og varierede bryn er tidligere etableret f.eks. på vestsiden af Avnstrupmarken.

- Ingen kommentarer.

Fremme forekomsten af hjemmehørende buske og træer. Allerede benyttet flere steder, f.eks. i rydninger af nobilis og i regi af LIFE OpenWoods-projektet. Fokus på arter som i dag ikke er tilstede, og ikke kan forventes at finde hertil selv.

- Spørgsmål til hvilke arter, og specifikt forslag om seljepil og bævreasp.
- Undgå aktiv tilplantning på Valborupmarkerne, i respekt for kulturmiljøet.

Sikring af lysåbne skovområder. I dag laves pleje af flere af engene, både maskinelt, og især som høslæt med le i samarbejde med Danmarks Naturfredningsforening, og maskinelt.

- Spørgsmål til hvad der skal ske med Kildeengen, og ønske om at høslættet der kan fortsætte.
- Debat om hvorvidt de store planteædere vil kunne vedligeholde de nuværende enge som lysåbne områder.

Genopretning af naturlig hydrologi. Fokus på at få naturlige fluktuationer og gradienter fra vådt til tørt, som grundlag for variation i bevoksninger. Fokus på områder med mulighed for sphagnumudvikling. Overvejelser om langsigtet plan for nogle områder, med gradvis vandstandshævning over mange år. Orientering om hydrologiske forundersøgelser foretaget af eksterne rådgivere.

- Undgå rigid tilgang hvor alle steder med kunstig afvanding skal ændres, da dette vil gå ud over værdifulde enge som Rønnesømosen og Kildeengen. Specificer behov for vedligehold af grøfter sådanne steder.

- Spørgsmål til hvad mulighederne er ved Smuldmosen, og opfordring til at passe på den værdifulde nuværende flora der.
- Undgå påvirkning af naboarealer.

Bekæmpelse af invasive arter. Kæmpebjørneklo synes væk. Der bekæmpes bevoksninger af de store arter pileurt. Der findes bestande af gyldenris.

- Spørgsmål til hvilke det drejer sig om.
- Debat om at de officielle lister kan ændre sig.

Specifikke indsatser rettet mod arter eller særligt værdifulde naturarealer samt igangværende projekter. En mulighed i særtilfælde, da grundprincippet i naturnationalparker er at opnå selvforvaltende natur. Fokus på at sikre bestande af særlige arter i overgangsperiode.

- Debat om forskellige beskyttelsesniveauer, hhv. international beskyttelse, så som hasselmus og hængesæk, national fredning, som f.eks. orkideer og dagsommerfugle, og endelig rødlistevurderingerne. De nævnte tre niveauer kan betyde, at arter med forekomst i Bidstrupskovene kan have stor værdi enten lokalt eller nationalt, sidstnævnte gælder f.eks. engperlemorsommerfugl.
- Debat om længden af implementeringsfasen.
- Opfordring til at kunne følge udviklingen og reagere hvis den viser sig ugunstig.

Konvertering af landbrugsjord til ny natur. F.eks. udlæg af sten og udsåning af blomster.

- Ingen kommentarer.

6. Forslag om ekskursion, v. NST

NST fremlagde forslag om enten at lave en heldagstur eller en halvdagstur. En heldagstur kunne gå sydpå, med mulighed for at besøge en anden NNP (Ulvshale) samt private projekter som konceptuelt ligner, og hvor Knudshoved Odde eller Søholt Storskov tidligere har været nævnt. En halvdagstur kan arrangeres lokalt til f.eks. arealer på Rygaard Gods. Blandt de tilstedeværende var tilslutning til en heldagsekskursion, og NST vil arbejde videre med dette. Møns Klint og græsningsforeningen der blev foreslået. Det blev foreslået at NST udsender en doodle eller lignende med to tre weekenddage i slutningen af maj eller starten af juni.

7. Eventuelt

Ingen

Bilag 1 til syvende bestyrelsesmøde d. 2/3-25

Ad dagsordens punkt 4

Opsummering af udtalelser om låger og adgangsveje tilsendt forud for mødet

Organisation / forening / interesse	Opsummering af udtalelse
Avnstrup Overdrev Beboerlaug Fredrik Kinnunen	...det vigtige er, at 1) der er mange låger så at folk ikke skal være nødt til at løbe 200-300 meter for at komme i skjul hvis og når incidenter sker 2) de skal være nemme at komme igennem, løsninger med at gå op og ned ad en stejl trappe vil i praksis udelukke dårligt gående og folk med cykel/barnevogn. Færste udelukker hestefolket. Så måske noget a la dette?
Dansk Islandshesteforening Ane Kirstine Ilsøe	Ønske om at se eksempler på ekskursionen.
Dansk Polarhunde Klub Henrik Søeborg	Anbefaler af hensyn til publikum og den almene adgang til: - På skovveje: Store låger (evt. eldrevne) suppleret med klaplåge ved siden af. - Ved stier: Klaplåger - Andre steder langs hegnet med passende afstand: Trekanter - MTB: det forestiller jeg mig brugergruppen bedst vurderer
Danske Gymnastik og Idrætsforeninger Sidsel Frederike Blok Rasmussen	Passagemuligheder for MTB på sporet. Gravelbikere ønsker at kunne køre en rute, hvor de ikke skal af cyklen og åbne en låge. Det kan altså være enten udenom hegnet, eller ved færste i vejen. Rytterne har tidligere eksplicit frabedt færste i vejene. Et idé, som vi to brainstormede i går og som skal undersøges nærmere, kunne være små færste på en parallelsti lidt ved siden af vejen.
Friluftsrådet Lisbeth Maria Hansen	Der bør etableres mekaniske låger, som kan åbnes fra både kørestol og hesteryg - ved "hovedfærdselsårene".

Osted Bylaug og Osted Fri- og Efterskole Per Krøis Kjærsgaard	Osted udtrykte forbehold overfor stenter. Det er vigtigt, at der både arbejdes med lige tilgængelighed for handicappede og ældre samt med sikkerhed for børn. Stenter er fine – men duer ikke for følgende: • En skoleklasse eller en børnehavegruppe der skal hurtigt ud pga. et nærgående dyr (som vi fx oplevede på ekskursionen i sommer) • Ældre og gangbesværede • Handicappede • Hundeluffere • Folk med klapvogn • Osv. Derfor opfordres til trekanter og klaplåger – gerne for hver 200 meter.
Skov Hastrup Bylaug Ida Marie Lomholdt Mortensen	Jeg håber på låger, hvor alle eksisterende skovveje krydser indhegningens hegn. Stenter er ikke helt så lette at placere/forestille sig -hvad med at lade det stå åbent og lave dem, når parken er etableret og man ser hvor det naturligt er en god ide-afhængigt af "nye spor i skoven". Så blev jeg sidst meget glad for at høre, at vi ikke skal have færreste, uhyggelige fælder for en løbsk hest.
Spejderne Kasper Eliassen	Spejderne har som udgangspunkt ikke en holdning til hvilken typer der skal bruges som låger og ikke umiddelbart heller hvor pop nuværende tidspunkt. Jeg konstaterer at vi kan færdes til og fra Tradshus uden nødvendigvis at skulle indenfor indhegning.